

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Geografijos dalyko tikslo, uždavinių, ugdomų gebėjimų ir mokymosi turinio dėrmė

Dr. Zigmas Kairaitis

Bendrujų programų atnaujinimo grupės narys

Iš *Bendrujų programų atnaujinimo gairių*

„Bendrojo vidurinio ugdymo mokyklose, kuriose daugiau dėmesio turi būti sutelkiama į **įvairias mokymosi galimybes**, kurios **nebūtų užgožtos egzaminavimo sistemos** (brandos egzaminų) teikiamų paskatų. [...] Labiau ir **darniau susieti darbo klasėje vertinimą su stojimu į aukštojo mokslo įstaigas** taikant kontroliuojamą darbo klasėje vertinimo pažymiais sistemą arba **suderinant brandos egzaminų struktūrą ir turinį**, kad jie atitiktų mokyklose įgyvendinamas ugdymo programas“ (EBPO Lietuvos švietimo politikos apžvalgoje)

Mokomojo dalyko turinys sudaro sąlygas ugdytis kompetencijas, Bendrojoje programoje jis **pateikiamas nuosekliai, atsižvelgiant į atitinkamo mokslo akademinę logiką, metodologiją** ir paisant mokinių amžiaus tarpsnio **ypatumų**.

Vienas iš **Bendrujų programų rengimo kriterijų** – **dermė**: ugdymo **tiksiai, uždaviniai, mokymosi turinys, ugdamosios veiklos ir rezultatų vertinimas suderinti tarpusavyje**. Užtikrinama įvairių ugdymo sričių ir dalykų mokymosi turinio **tarpusavio (horizontali)** ir tarp **skirtingų mokymosi metų / koncentrų (vertikali)** dermė.

Dalyko paskirtis 2008 / 2020 *nesikeičia*

Geografija – vienas labiausiai integruotų mokomųjų dalykų mokykloje. Geografija atskleidžia mozaikinio pasaulio gamtos ir visuomenės vientisumą, erdvines civilizacijų ir kultūrų sąsajas, gamtos ir visuomenės savitarpio priklausomybę, jų raidos ir išlikimo klausimus. Ugdomos asmens nuostatos skatina solidarumą, rezultatyvų kultūrų dialogą ir tarptautinį bendradarbiavimą, padeda plėtoti visų rasių, tautų, religinių bendruomenių tarpusavio supratimą, toleranciją ir draugystę, norą konstruktyviai spręsti kylančias vietos bendruomenių, šalių, pasaulio problemas. Puoselėjamas mokinių nusiteikimas ir gebėjimas kompetentingai naudotis geografijos žiniomis ir įgūdžiais asmeniniame, profesiniame ir visuomeniniame gyvenime.

Tikslas

2008 m.

Plėtoti mokinių geografinį pasaulėvaizdį, skatinti domėtis savo ir kitų šalių gamtos bei visuomenės įvairove, plėsti geografijos žinias ir supratimą, padėti ugdytis socialinę kompetenciją.

2020 m.

Plėtoti mokinių geografinį **pasaulėvaizdį**, **grįstą gamtos ir socialinių mokslų žiniomis jų sąryšingumu bei šiuolaikinėmis tyrimų technologijomis**, siekiant ugdyti vientisą pasaulio **sampratą ir vaizdinį**, formuoti darnaus vystymosi nuostatas, skatinti **pagarbą skirtingoms kultūroms**, kompetentingai ir **atsakingai dalyvauti visuomenės gyvenime**.

2008 m.

Siekdami geografijos dalyko tikslo, mokiniai:

- mokosi orientuotis gamtinėje ir visuomeninėje aplinkoje, naudoja kartografijos kūrinius kaip patikimus informacinius šaltinius;
- renka ir analizuoja įvairiuose informaciniuose šaltiniuose pateikiamą informaciją, kritiškai ją vertina;
- domisi Lietuvos, kitų šalių gamtos ir visuomenės įvairove;
- įvairia geografine veikla aktyviai tiria savo ir kitų kraštų gamtinę ir visuomeninę aplinką, susipažįsta su ja.

Siekdami geografijos dalyko tikslo, mokiniai:

- plėtoja savo prigimtinių **smalsumą, vaizduotę ir norą pažinti pasaulį**;
- mokosi orientuotis gamtinėje ir visuomeninėje aplinkoje, naudoja kartografijos kūrinius ir **geografines informacines sistemas (GIS)**, kaip patikimus informacinius šaltinius;
- domisi ir gilina erdvinį supratimą apie savo gyvenamą **vietą, Lietuvą, Europą ir pasaulį nuo lokalaus iki globalaus** lygmens;
- renka ir analizuoja įvairiuose informaciniuose šaltiniuose pateiktą geografinę informaciją, ją kritiškai vertina ir įvairiais būdais pateikia;
- geba tinkamai **vartoti geografijos sąvokas ir vietovardžius**, taiko įgytas geografijos žinias ir gebėjimus;
- **laikosi** kasdieniame gyvenime **darnaus vystymosi principų** prisiimdamas **asmeninę atsakomybę**;
- ugdo **pagarbos jausmą pasaulio kultūroms ir žmonių gyvensenai**;
- geba kompetentingai ir kūrybingai **atlikti geografinius tyrimus** bei pateikti duomenimis grįstas **išvadas**;

Pasiekimų sritys ir posričiai

2020 m.

1. Orientavimasis erdvėje ir žemėlapyje:

- 1.1. Orientavimasis erdvėje
- 1.2. Orientavimasis kartografiniuose kūriniuose
- 1.3. Geografinės padėties nustatymas

2. Gamtinės ir visuomeninės geografijos sistemų pažinimas:

- 2.1. Gamtinių sistemų nagrinėjimas
- 2.2. Visuomeninių sistemų nagrinėjimas
- 2.3. Gamtinių ir visuomeninių sistemų sąryšingumo nagrinėjimas

3. Pasaulio geografinis pažinimas:

- 3.1. Pasaulio šalių, regionų, vietovių gamtinių ir visuomeninių **bruožų** nagrinėjimas
- 3.2. Pasaulio šalių, regionų, vietovių **kaitos** laike ir erdvėje nagrinėjimas
- 3.3. Pasaulio šalių, regionų, vietovių bruožų ir ypatumų **erdvinės raiškos** aiškinimas (interpretavimas)

4. Geografinių tyrimų gebėjimai:

- 4.1. Geografinių **klausimų kėlimas**
- 4.2. Geografinės informacijos **paieška ir atranka**
- 4.3. Geografinės informacijos **tvarkymas ir pateikimas**
- 4.4. Geografinės informacijos **analizavimas ir interpretavimas**
- 4.5. **Atsakymas į** geografinius **klausimus** ir išvadų formulavimas

2008 m.

1. Orientavimasis erdvėje ir žemėlapyje
2. Geografinės informacijos skaitymas
3. Regionų pažinimo raiška
4. Aplinkos pažinimas ir tyrimai

Kompetencijų ugdymas dalyku

Kompetencija	Kompetencijos raiška
1. Pažinimo kompetencija	<p>Geografijos žinios ir supratimas konstruojamas mokslinė metodologija: mokiniai ugdomi pažinti supantį pasaulį ir remiantis turima patirtimi skatinami ją tyrinėti, ugdyti kritinio mąstymo bei problemų sprendimo gebėjimus. Pažinimo procese įgyta patirtis, rezultatai ir įžvalgos yra pokyčių – atsakingo ir žinojimu grindžiamo problemų sprendimo, naujovių kūrimo – prielaida. Mokiniai skatinami reflektuoti savo mokymąsi, (jį)vertinti patirtį ir pažangą, mokyti iš klaidų, išsikelti naujus tikslus.</p> <p>Nauja redakcija: Siekiama, kad mokiniai įgytų geografijos žinias ir supratimą atskleidžiant pasaulio gamtos ir visuomenės vientisumą, erdvinės struktūros ir mąstymą, gamtos ir visuomenės savitarpio priklausomybę, jų raidos bei išlikimo klausimus. Kryptingai ugdomas gilus supratimas apie supantį pasaulį remiantis jau turima patirtimi, skatinami ją tyrinėti, ugdomi kritinio mąstymo bei problemų sprendimo gebėjimai. Gilus mokymasis pasiekiamas, kai mokiniams sudaromos galimybės ne tik gerai suprasti geografijos turinyje apibrėžtas dalykines (faktines), tarpdalykines, procedūrinės ir epistemines žinias, bet ir mokoma jas taikyti naujose ar sudėtingesnėse situacijose. Aktyviomis geografijos veiklomis mokiniai skatinami tinkamai vartoti geografijos sąvokas ir vietovardžius, taikyti įgytas geografijos žinias ir gebėjimus. Mokiniai skatinami reflektuoti savo mokymąsi, (jį)vertinti patirtį ir pažangą, mokyti iš klaidų, išsikelti naujus tikslus.</p>
2. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija	<p>Per geografijos pamokų metu organizuojamas veiklas socialinės ir emocinės kompetencijos ugdymas grindžiamas asmens savimonės ir savitvardos, socialinio sąmoningumo, tarpusavio santykių kūrimo gebėjimų ugdymu. Mokiniai skatinami priimti atsakingus sprendimus ir įsitraukti į prasmingą veikimą įvairiame socialiniame ir kultūriniame kontekste. Siekiama, kad mokiniai pasitikėtų savimi, siektų tobulėti, gerbti įvairias nuomones, sėkmingai bendrauti ir bendradarbiauti, taip pat skatinami dalyvauti kuriant bendruomenės, visuomenės gerovę.</p> <p>Nauja redakcija: Taikydami geografijos mokymosi patirtį įvairiose veiklose, mokiniai ugdomi atkaklumą ir pasitikėjimą savo jėgomis jiems aktualiuose ir prasminguose kontekstuose. Mokiniai skatinami priimti atsakingus sprendimus ir įsitraukti į prasmingą veikimą įvairiame socialiniame ir kultūriniame kontekste. Siekiama, kad mokiniai pasitikėtų savimi, siektų tobulėti, gerbtų įvairias nuomones, sėkmingai bendrautų ir bendradarbiautų, taip pat skatinami dalyvauti kuriant bendruomenės, visuomenės gerovę.</p>
3. Kūrybiškumo kompetencija	<p>Geografijos veiklomis mokiniai skatinami sukurti ir įgyvendinti naujas idėjas: naujas įžvalgas, žinias, netipiškus problemų sprendimus, produktus, improvizuojant, kritiškai mąstant ir laikantis vertybinių nuostatų. Ugdomas poreikis kūrybiškai mąstyti: kelti originalias idėjas, teikti savitus vertinimus ir problemų sprendimo variantus. Siekiama, kad mokiniai atkakliai ir susitelkę įgyvendintų savo sumanymus, nebijo klysti ir pradėti iš naujo, nebijo rizikuoti ir būtų atviri naujoms idėjoms ir iššūkiams.</p> <p>Nauja redakcija: Kryptingai siūlomomis įvairiomis geografinėmis veiklomis padedama mokiniui suvokti kūrybinės veiklos proceso etapus ir drauge sudarant galimybes pasireikšti jo spontaniškumui, iniciatyvumui, skeistis kūrybinei laisvei, individualumui ir savarankiškumui, taip ugdomi kūrybinio mąstymo komponentai (divergentinis mąstymas). Tam tikrų geografijos tyrimo, geografinio samprotavimo, gilesniam mąstymui būdingos veiklos, kai tenka mąstyti ilgesnį laiką, įvertinti daugiau aplinkybių ir sąlygų, generuoti ir apmąstyti daugiau idėjų, ieškoti originalių sprendimų (pvz., esė, koliažas, sceninė vaidyba). Kūrybinė patirtis įgyjama praktinėje ir pažintinėje veikloje, todėl siekiama, kad mokiniai atkakliai ir susitelkę įgyvendintų savo sumanymus, nebijo klysti ir pradėti iš naujo, nebijo rizikuoti ir būtų atviri naujoms idėjoms ir iššūkiams.</p>
4. Pilietiškumo kompetencija	<p>Per geografijos pamokų metu organizuojamas veiklas mokiniai ugdomi tautinės ir pilietinės savimonės, patriotiškumo, visuomenės, valstybės ir pasaulio gerovės kūrimo. Taip pat skatinami nagrinėti ir spręsti problemas susijusias su vietos bendruomene, Lietuva ir Europos Sąjunga, būti atsakingu piliečiu. Ugdomas sąmoningumas ir elgesys siekiant tikslų svarbių šeimos, visuomenės, valstybės teisiniame ir politiniame, ekonominiame ir kultūriniame gyvenime. Skatinami dalyvauti pilietinės visuomenės gyvenime, tausoti gamtinę aplinką ir savo veiklą grįsti darnaus vystymosi principais.</p> <p>Nauja redakcija: Ugdant asmens vertybines nuostatas skatinamas solidarumas, rezultatyvus kultūrų dialogas ir tarptautinis bendradarbiavimas, kuris padeda plėtoti įvairių tautų, religinių bendruomenių tarpusavio supratimą, toleranciją ir draugystę, norą konstruktyviai spręsti kylančias vietos bendruomenių, šalių, pasaulio problemas. Puoselėjamas mokinių nusiteikimas ir gebėjimas kompetentingai naudotis geografijos žiniomis ir įgūdžiais asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime, todėl sudaroms sąlygas mokiniams aktyviai veikti, ugdytis gebėjimus analizuoti socialinę, politinę ir kultūrinę tikrovę, konstruktyviai spręsti problemas, konfliktus. Mokiniai skatinami: svarstyti tapatybės klausimus, pavyzdžius, aktyvaus piliečio vaidmens bendruomenėje ir mokinio savijautos mokykloje; aptarti vaiko, prigimtines žmogaus teises, modeliuoti įvairius jų gynimo atvejus, nagrinėti poelgius konstitucinių ir įstatyminių teisių ir pareigų požiūriu; svarstyti demokratinius problemų sprendimo būdus (dialogas, diskusija, derybos, debatai). Aktyviomis geografijos veiklomis mokiniai skatinami dalyvauti pilietinės visuomenės gyvenime, tausoti gamtinę aplinką ir savo veiklą grįsti darnaus vystymosi principais.</p>
5. Kultūrinė kompetencija	<p>Mokiniai ugdomi suprasti kultūrinį sąmoningumą grįstą žiniomis apie kultūros įvairiapusiškumą, kultūrų įvairovę, paveldą, įvairių socialinių grupių tradicijas, papročius, elgesio normas, kalbą. Mokiniai ugdomi būti atviri kultūrų ir idėjų įvairovei, tinkama elgsena reikšti įgytą kultūrinį sąmoningumą. Geografijos veiklomis mokomi apibūdinti skirtingų kultūrų ir subkultūrų sąsajas ir skirtumus, atpažinti ir kritiškai vertinti kultūrinius stereotipus, paaiškinti mokslo, meno, istorijos, visuomenės veikėjų indėlį į kultūros raidą, puoselėti paveldą, šiuolaikinius kultūros objektus ir reiškinius, dalyvauti tarpkultūriniame dialoge.</p> <p>Nauja redakcija: Ugdomas požiūris į geografiją, kaip į reikšmingą gamtos ir visuomenės tarpusavio ryšį ir sąveiką artimoje ir globalioje aplinkoje. Mokiniai mokomi apibūdinti skirtingų kultūrų ir subkultūrų sąsajas ir skirtumus, orientuoti kultūrinėje erdvėje, supažindinami su svarbiausiais kultūros paveldo ir etninės kultūros objektais, kultūros reiškiniais, kultūros kūrėjais, kultūriniais skirtumais ir panašumais, mokosi suprasti šiuolaikinės kultūros raidos tendencijas, savo tautos, šalies, Europos ir pasaulio kultūros prasmę, vertę ir tarpusavio ryšius. Požiūris į geografiją, kaip kultūros dalį, ugdomas mokiniams susipažįstant su ryškių istorinių asmenybių indėliu į geografijos mokslo vystymąsi, ugdant estetinį skonį, kritiškai vertinant stereotipus. Siekiama, kad mokiniai suprastų kūrybinių industrijų svarbą ekonomikai, gebėtų pagarbiai ir tolerantiškai bendrauti su kitų kultūrų atstovais ir spręstų tarpkultūrinio bendravimo problemas.</p>
6. Komunikavimo kompetencija	<p>Geografijoje ugdomi gebėjimai suprasti, kurti ir perduoti įvairaus pobūdžio informaciją, tinkamai argumentuoti savo poziciją ir pasiekti, kad būtų realizuota komunikacinė intencija, atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir situaciją, etiškai naudojantis verbalinėmis ir neverbalinėmis priemonėmis bei technologijomis. Mokiniai mokomi rasti geografiniuose šaltiniuose reikiamą informaciją, ją analizuoti, lyginti ir vertinti. Apibendrintą informaciją įvairiomis formomis perteikia kitiems. Mokiniai mokomi jausti atsakomybę už komunikavimo etiškumą, pranešimų tikrumą ir tikslumą.</p> <p>Nauja redakcija: Mokiniai mokomi skaityti, kurti ir perduoti įvairaus pobūdžio geografinę informaciją, ją suprasti ir pateikti įvairiomis formomis atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir situaciją, etiškai naudojantis verbalinėmis ir neverbalinėmis priemonėmis bei technologijomis. Mokiniai mokomi per įvairias geografijos veiklas ir užduotis tikslingai ieškoti ir rasti reikiamą informaciją; analizuoti įvairius šaltinius (spausdintus, vaizdo, garso, elektroninius); naudotis virtualiomis mokymosi aplinkomis, grafinėmis programomis; kritiškai vertinti turimą informaciją; atsirinkti tiek informacijos, kiek jos reikia. Komunikavimas reiškiiasi nuolat, todėl geografijos pamokose skatinama atrasti ir pažinti save ir pasaulį, bendrauti būnant su kitais, išreikšti save ir kuriant, suvokiant žmogaus ir gamtos kurinius, perimant bendrąsias žmogiškas vertybes ir pačiam jas kurti. Labai svarbu ugdyti tinkamą geografijos sąvokų ir vietovardžių vartojimą.</p>

Kompetencijų ugdymas dalyku

Pasiiekimų sritis	Kompetencijos					
	Pažinimo (K1)	Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos (K2)	Kūrybiškumo (K3)	Pilietiškumo (K4)	Kultūrinė (K5)	Komunikacinė (K6)
1. Orientavimasis erdvėje ir žemėlapyje						
2. Gamtinės ir visuomeninės geografinės sistemų pažinimas						
3. Pasaulio geografinis pažinimas						
4. Geografinių tyrimų gebėjimai						

Pirmos pasiekimų srities gebėjimai

1. Orientavimasis erdvėje ir žemėlapyje:

1.1. *Orientavimasis erdvėje*

apima gebėjimą orientuotis geografinėje (gamtinėje ir antropogeninėje) erdvėje ir konkrečioje vietoje.

1.2. *Orientavimasis kartografiniuose kūriniuose*

apima gebėjimą orientuotis vietovės planuose ir žemėlapiuose, įvardinant ar nusakant (apibūdinant) juose esančią gamtinių ir visuomeninių objektų, procesų ir reiškinių informaciją.

1.3. *Geografinės padėties nustatymas*

apima gebėjimą tiksliai nustatyti vietos (objekto) geografines koordinates žemėlapyje ir gaublyje, apibūdinti objekto ar teritorijos geografinę padėtį (gamtinę, ekonominę, geopolitinę).

Antros pasiekimų srities gebėjimai

2. Gamtinės ir visuomeninės geografijos sistemų pažinimas:

2.1. *Gamtinių sistemų (sferų) nagrinėjimas* –

apima gebėjimą apibūdinti ir analizuoti mūsų planetos gamtinius reiškinius ir procesus, keičiančius Žemės gamtinę ir antropogeninę aplinką.

2.2. *Visuomeninių sistemų nagrinėjimas* –

apima gebėjimą apibūdinti ir analizuoti gyventojus, jų sudėtį, kaitą, pasiskirstymą, urbanizacijos procesus; tautų ir kultūrų įvairovę; ekonominės veiklos sritis; globalizacijos procesus.

2.3. *Gamtinių ir visuomeninių sistemų sąryšingumo nagrinėjimas* –

apima gebėjimą atskleisti gamtos ir visuomenės tarpusavio ryšius ir sąveiką artimoje ir globalioje aplinkoje.

Trečios pasiekimų srities gebėjimai

3. Pasaulio geografinis pažinimas:

3.1. *Pasaulio šalių, regionų, vietovių gamtinių ir visuomeninių bruožų nagrinėjimas* –

apima gebėjimą nusakyti Lietuvos, Europos ir Pasaulio šalių, regionų, ypatingų vietovių esminius ypatumus ir jų pasireiškimą įvairaus masto geografinėse erdvėse.

3.2. *Pasaulio šalių, regionų, vietovių kaitos laike ir erdvėje nagrinėjimas* –

apima gebėjimą, analizuoti, lyginti, paaiškinti kaip technologijos ir globalizacija lemia būdus ir priemones, kuriomis žmonės keičia pasaulį, savo artimiausią aplinką ir gyvenimo būdą.

3.3. *Pasaulio šalių, regionų, vietovių bruožų ir ypatumų erdvinės raiškos aiškinimas (interpretavimas)* –

apima gebėjimą skirti, lyginti, pavaizduoti, modeliuoti įvairių tipų ir paskirties regionus nuo lokalaus iki globalaus lygmens.

Ketvirtos pasiekimų srities gebėjimai

4. Geografiniai gebėjimai ir aplinkos tyrimai:

4.1. *Geografinių klausimų kėlimas –*

apima gebėjimą skirti geografinius nuo negeografinių klausimų; kelti naujus klausimus, nukreiptus atlikti geografinius stebėjimus ir tyrimus; hipotezių / spėjimų būdu numatyti galimus tyrimų rezultatus ir jų gavimo metodus bei priemones.

4.2. *Geografinės informacijos paieška ir atranka –*

apimą gebėjimą rasti, surinkti atrinkti, gauti tikslinti ir vertinti reikiamą geografinę informaciją iš pirminių, antrinių bei tretinių šaltinių pagal išsikeltus tyrimo klausimus ir tikslus; naudoti įvairius informacijos paieškos ir gavimo būdus.

4.3. *Geografinės informacijos tvarkymas ir pateikimas –*

apima gebėjimą surinktą geografinę informaciją tinkamai sutvarkyti ir paruošti jos analizavimui, naudojant įvairias tekstines, vaizdines, garsines, performatyvias jos pateikimo formas.

4.4. *Geografinės informacijos analizavimas ir interpretavimas –*

apima gebėjimą analizuoti, aiškinti, komentuoti tirtus geografinius objektus, procesus, reiškinius, įvykius; lyginti ir ieškoti jų tarpusavio reikšmingų ryšių, sąsajų naudojant kiekybinius ir kokybinius metodus; kurti modelius, scenarijus pagal informacijos analizės metu išryškėjusias tendencijas ir struktūras.

4.5. *Atsakymas į geografinius klausimus ir išvadų formulavimas –*

apimą gebėjimą daryti išvadas ir atsakyti į tyrimo klausimą(us); naudoti įvairius išvadų ir apibendrinimo gavimo būdus (indukcinį, dedukcinį kelią); tinkamai pasirinkti įvairias išvadų pateikimo formas (įskaitant ir menines – esė, koliažus, sceninę vaidybą); pademonstruoti bendravimo, pilietiškumo ir asmeninės atsakomybės už gautus rezultatus įgūdžius; numatyti alternatyvius būdus išvadoms gauti bei, remiantis tyrimo rezultatais, kelti naujus klausimus, hipotezes kitiems tyrimams.

Pasiekimų raida (1 srities pvz.)

1. Orientavimasis erdvėje ir žemėlapyje

1.1. Orientavimasis erdvėje

1.2. Orientavimasis kartografiniuose kūriniuose

1.3. Geografinės padėties nustatymas

1-2 mokymosi metai	3-4 mokymosi metai	5-6 mokymosi metai	7-8 mokymosi metai	9-10 mokymosi metai
1.1. Mokytojui padedant orientuotis realioje erdvėje ir artimiausioje gyvenamojoje aplinkoje.	1.1. Remiantis geografinės aplinkos požymiais, naudojantis gamtos ženklais/kompasu, orientuotis pažįstamoje aplinkoje ir vietovėje.	1.1. Parinkti ir derinti įvairias priemones, įskaitant elementarius ir skaitmeninius kartografinius šaltinius, orientavimuisi pažįstamoje aplinkoje ir vietovėje. Paaiškinti erdvinius ryšius tarp objektų, taikyti pagrindines topografinės orientacijos žinias regiono ir globalioje geografinėse erdvėse.	1.1. Pasirinkti, derinti ir taikyti kompleksines priemones, įskaitant GPS bei kartografinius šaltinius, savarankiškam orientavimuisi įprastoje aplinkoje ir vietovėje. Nustatyti laiko juostų / zonų santykį su pasauliniu koordinuotuoju laiku.	1.1. Tikslingai naudoti GIS ir GPS technologijas, kartografinius šaltinius savarankiškam orientavimuisi nepažįstamoje aplinkoje ir vietovėje. Gebėti įtraukti geografinius faktus ir objektus į erdvines sistemas ir nustatyti tarp jų egzistuojančius erdvinius ryšius.
1.2. Elementariai orientuojantis realioje erdvėje, apibūdinti pažįstamą vietovę pagal judėjimo maršrutą, nurodyti keletą reikšmingų objektų, piešiniu/schema vaizduoti kelią į mokyklą.	1.2. Elementariai orientuotis artimiausioje aplinkoje, vietovės plane, Lietuvos žemėlapyje ir gaublyje, geba įvardyti juose esančią bendriausią gamtinių ir visuomeninių objektų ir reiškinių informaciją.	1.2. Orientuotis įvairaus mastelio bei tematikos žemėlapiuose ir gaublyje, naudoti kartografinį žodyną, nusakyti kartografiniuose šaltiniuose esančią gamtinių ir visuomeninių objektų bei reiškinių informaciją.	1.2. Analizuoti ir lyginti įprastuose kartografiniuose šaltiniuose simboliais išreiktą gamtinių ir visuomeninių objektų ir reiškinių informaciją.	1.2. Analizuoti, interpretuoti ir kritiškai vertinti kartografinių kūrinių informacijos patikimumą, tikslingai ir kūrybiškai naudoti GIS technologijas, kartografinius simbolius kurdami topografinius eskizus ir paprastus žemėlapius.
1.3. Nurodyti savo gyvenamosios vietos adresą; Lietuvos žemėlapyje – savo gyvenamąją vietą (miestą, miestelį, kaimą).	1.3. Lietuvos žemėlapyje rasti ir parodyti svarbiausius geografinius objektus (miestus, upes, ežerai, Baltijos jūrą, transporto, geležinkelio kelius), pasaulio žemėlapyje – žemynus ir vandenynus.	1.3. Įvairaus mastelio žemėlapiuose ir gaublyje remiantis geografinio tinklo elementais apibūdinti geografinių objektų padėtį, padedant mokytojui, nustatyti geografines koordinates.	1.3. Įvairaus mastelio žemėlapiuose, remiantis geografinio tinklo elementais bei skaitmenine kartografinė informacija nustatyti geografinių objektų padėtį, palyginti įvairių objektų padėties ypatumus, nurodyti elementarius kelis jų skirtumus.	1.3. Geografinės padėties nustatymui kūrybiškai pasirinkti įvairius geografinės informacijos šaltinius, įskaitant ortofoto ir kosmines nuotraukas, naudoti GIS technologijas bei nustatyti objektų gamtinę, ekonominę ir geopolitinę geografinę padėtį, analizuoti, interpretuoti ir kritiškai vertina jos ypatumus.

Pasiekimų raida (4 srities pvz.)

4. Geografinių tyrimų gebėjimai

4.1. Geografinių klausimų kėlimas

4.2. Geografinės informacijos paieška ir atranka

1-2 mokymosi metai	3-4 mokymosi metai	5-6 mokymosi metai	7-8 mokymosi metai	9-10 mokymosi metai
<p>4.1. Stebinti mokyklos aplinką, nagrinėjant mokymo priemonę (tekstą, vaizdą), kelti paprastus klausimus: kas? kur – yra? kaip tai atrodo? kodėl ten yra?</p>	<p>4.1. Kelti mokinius dominančius klausimus apie artimiausios (geografinės) aplinkos objektus, vietas, reiškinius.</p>	<p>4.1. Skirti geografinius klausimus nuo ne geografinių.</p> <p>Kelti nesudėtingus geografinius klausimus (pvz., apie geografinės padėties reikšmę žmonių gyvenimo būdui; gamtinių ir visuomeninių objektų išsidėstymo vietas).</p>	<p>4.1. Atpažinti gamtines ir visuomenines problemas bei kelti su jomis susijusius geografinius klausimus.</p> <p>Planuoti, kaip atsakyti į geografinius klausimus.</p>	<p>4.1. Planuoti tyrimą, nukreiptą į konkrečios problemos, temos išsprendimą (nustatyti problemą, kelti probleminius klausimus arba hipotezes, numatyti informacijos šaltinius).</p>
<p>4.2. Elementariai nusakyti, iš kur žmonės sužino apie pasaulį, artimiausią aplinką.</p> <p>Pateikti keletą skirtingų informacijos šaltinių pavyzdžių.</p>	<p>4.2. Rasti įprastiniuose (spausdintuose, elektroniniuose, aplinkos daiktuose) šaltiniuose geografinę informaciją ir ją tikslingai panaudoti.</p>	<p>4.2. Skirti pirminius ir antrinius šaltinius. Rinkti ir naudoti informaciją iš pirminių ir antrinių šaltinių.</p> <p>Atlikti nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos gamtinius ir visuomeninius ypatumus naudojantis pirminiais ir antriniais šaltiniais.</p>	<p>4.2. Paaiškinti pirminių, antrinių ir tretinių šaltinių skirtumas, pateikti jų pavyzdžių.</p> <p>Aprašyti vieną / du pasirinktus informacijos šaltinius, nurodant jų paskirtį, turinį ir vaidmenį (planuojamame) tyrime.</p> <p>Naudoti įvairius šaltinius ir būdus (metodus) geografinei informacijai rinkti.</p>	<p>4.2. Įvertinti pirminių, antrinių ir tretinių šaltinių vaidmenį bei reikšmę atliekant konkretų geografinį tyrimą.</p> <p>Nusakyti gaunamos informacijos tikslumą ir patikimumą atliekamame tyrime.</p>

Pasiekimų raida (4 srities pvz., tęsinys)

4. Geografinių tyrimų gebėjimai

4.3. Geografinės informacijos tvarkymas ir pateikimas

4.4. Geografinės informacijos analizavimas ir interpretavimas

1-2 mokymosi metai	3-4 mokymosi metai	5-6 mokymosi metai	7-8 mokymosi metai	9-10 mokymosi metai
4.3. Elementariai apibūdinti, ką vaizduoja ir ką galima sužinoti iš turimų natūralių ir skaitmeninių vaizdinių priemonių, aplinkos daiktų, pateikti pavyzdžių.	4.3. Pavaizduoti artimiausioje geografinėje aplinkoje pastebėtus/stebimus daiktus, vietas piešiniu, schema, paprasčiausiu modeliu ir juos pakomentuoti.	4.3. Sudaryti / grafikus, lenteles ir diagramas geografinėi informacijai pavaizduoti. Pavaizduoti geografinę informaciją nesudėtingame žemėlapyje ar kartoschemoje.	4.3. Pagal surinktą geografinę informaciją, sukurti jai tinkamą pateikimo vaizdinę formą (žemėlapis, kartoschema, diagrama, grafikas, lentelė). Įvertinti jos privalumus ir trūkumus. Integruoti įvairius informacijos apibendrinimo ir pateikimo būdus bei formas geografinėi informacijai pavaizduoti.	4.3. Palyginti ir įvertinti skirtingų informacijos pateikimo formų privalumus ir trūkumus sąsajoje su atliekamu tyrimu. Naudoti GIS ir kitas vaizdines technologijas sutvarkyti ir paruošti / parengiant / susisteminti geografinę informaciją analizavimui.
4.4. Apibūdinti natūralioje aplinkoje (lauke) esančius daiktus, vykstančius įvykius, situacijas. Savais žodžiais nusakyti keletą jų ypatumų, paskirti.	4.4. Pasirinkti ir paanalizuoti geografinę priemonę-(vaizdą, planą, žemėlapi), apibūdinti joje pateiktus / pavaizduotus daiktus, siekti nustatyti jų tarpusavio sąsajas.	4.4. Elementariai analizuoti nesudėtingą geografinę informaciją, pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose, garso ir kitose skaitmeninėse laikmenose, siekiant nustatyti aprašytus ir pavaizduotus daiktų, reiškinių ryšius, sąsajas ir pokyčius. Naudoti elementarius matematinius skaičiavimus geografinėi informacijai analizuoti.	4.4. Analizuoti ir lyginti geografinę informaciją, gaunamą iš įvairių šaltinių – grafikų, lentelių, schemų, diagramų, tekstų, nuotraukų, dokumentų ir interviu. Analizuoti informaciją pateiktą įvairių žemėlapių, palydovinių vaizdų ir GIS technologijų pagalba. Naudoti statistinius ir kitus kiekybinius metodus geografinėi informacijai analizuoti ir juos pakomentuoti.	4.4. Naudoti kiekybinius ir kokybinius metodus geografinėi informacijai paaiškinti ir modeliuoti. Taikyti analizę, lyginimą, vertinimą, apibendrinant geografinę informaciją iš įvairių informacijos šaltinių. Taikyti geografinius modelius, teorijas geografinėi informacijai analizuoti, ir interpretuoti.

Pasiekimų raida (4 srities pvz., tęsinys)

4. Geografinių tyrimų gebėjimai

4.5. Atsakymas į geografinius klausimus ir išvadų formulavimas

1-2 mokymosi metai	3-4 mokymosi metai	5-6 mokymosi metai	7-8 mokymosi metai	9-10 mokymosi metai
<p>4.5. Savais žodžiais/elementariai atsakyti į iškeltus klausimus apie pasirinktus aplinkos daiktus, įvykius.</p>	<p>4.5. Parengti trumpą apibendrinantį pasakojimą (žodžiu ar raštu) pasirinkta tema (pvz., gyvenamąją aplinką, gamtos ar kultūros objektą ir pan.), jį iliustruoti pasirinktomis vaizdinėmis priemonėmis.</p>	<p>4.5. Pristatyti geografinę informaciją žodžiu ir raštu, pasitelkiant žemėlapius ir kitą grafinę medžiagą.</p> <p>Remiantis tyrimų rezultatais daryti paprastas apibendrinamąsias išvadas.</p>	<p>4.5. Parengti ir įvairiais būdais pristatyti geografinę informaciją, atsakant į geografinio tyrimo klausimus.</p> <p>Remiantis tyrimų rezultatais daryti išvadas ir teikti siūlymus geografinėms problemoms spręsti.</p> <p>Daryti išvadas, remiantis žemėlapiais ir kitais geografinės informacijos šaltiniais.</p>	<p>4.5. Įvertinti ir pakomentuoti, kaip tyrimo rezultatai atitinka iškeltus tyrimo klausimus, vertinti jų patikimumą.</p> <p>Taikyti ir pademonstruoti įvairius išvadų gavimo, apibendrinimo ir pristatymo būdus.</p> <p>Pademonstruoti kūrybiškumą ir asmeninę atsakomybę už gautus tyrimo rezultatus.</p> <p>Remiantis tyrimo rezultatais, numatyti naujus tyrimo klausimus, hipotezes.</p>

Geografijos pasiekimų lygių požymiai

Baigęs 6 klasę mokinys:

1. Orientavimasis erdvėje ir žemėlapyje

1.1. Orientavimasis erdvėje

1.2. Orientavimasis kartografiniuose kūriniuose

1.3. Geografinės padėties nustatymas

I Slenkstinis (4)	II Patenkinamas (5-6)	III Pagrindinis (7-8)	IV Aukštesnysis (9-10)
1.1. Padedamas pasirenka labai dažnai pamokoje naudojamas priemonės orientavimuisi gerai pažįstamoje aplinkoje. Padedamas elementariai nurodo erdvinius ryšius tarp objektų.	1.1. Pasirenka dažnai pamokoje naudojamas priemonės, įskaitant elementarius ir skaitmeninius kartografinius šaltinius, orientavimuisi pažįstamoje aplinkoje ir vietovėje. Elementariai paaiškina erdvinius ryšius tarp objektų, bando taikyti pagrindines topografinės orientacijos žinias regiono ir globalioje geografinės erdvės.	1.1. Pasirenka ir derina žinomas priemones, įskaitant elementarius ir skaitmeninius kartografinius šaltinius, orientavimuisi pažįstamoje aplinkoje ir vietovėje. Paaškina erdvinius ryšius tarp objektų, taiko pagrindines topografinės orientacijos žinias regiono ir globalioje geografinės erdvės.	Pasirenka ir derina įvairias priemones, įskaitant elementarius ir skaitmeninius kartografinius šaltinius, orientavimuisi pažįstamoje aplinkoje ir vietovėje. Puikiai paaiškina erdvinius ryšius tarp objektų, taiko pagrindines topografinės orientacijos žinias regiono ir globalioje geografinės erdvės.
1.2. Padedant mokytojui orientuojasi pasaulio gamtiniame žemėlapyje ir / arba gaublyje, ne visada tiksliai vartoja kartografinį žodyną. Savais žodžiais, tačiau ne visai tiksliai apibūdina kartografiniuose šaltiniuose esančią gamtinių ir visuomeninių objektų bei reiškinių informaciją.	1.2. Orientuojasi pasaulio gamtiniame žemėlapyje ir / arba gaublyje, ne visada tiksliai vartoja kartografinį žodyną. Savais žodžiais, elementariai, apibūdina kartografiniuose šaltiniuose esančią gamtinių ir visuomeninių objektų bei reiškinių informaciją.	1.2. Orientuojasi įprastuose mastelio bei tematikos žemėlapiuose ir gaublyje, atskiria ir dažniausiai tinkamai vartoja kartografinį žodyną. Savais žodžiais nusako kartografiniuose šaltiniuose esančią gamtinių ir visuomeninių objektų bei reiškinių informaciją.	1.2. Orientuotis įvairaus mastelio bei tematikos žemėlapiuose ir gaublyje, puikiai vartoja kartografinį žodyną, nusako kartografiniuose šaltiniuose esančią gamtinių ir visuomeninių objektų bei reiškinių informaciją.
1.3. Padedant mokytojui pasaulio gamtiniame žemėlapyje ir / arba gaublyje, keliais bruožais apibūdina gerai žinimo objekto geografinę padėtį.	1.3. Pasaulio gamtiniame ir politiniame žemėlapiuose ir / arba gaublyje remiantis geografinio tinklo elementais, keliais bruožais apibūdina geografinių objektų padėtį, padedant mokytojui, bando nustatyti geografines koordinatas.	1.3. Įprastuose mastelio žemėlapiuose ir gaublyje remiantis geografinio tinklo elementais apibūdina geografinių objektų padėtį, padedant mokytojui, nustatyto geografines koordinatas.	1.3. Įvairaus mastelio žemėlapiuose ir gaublyje remiantis geografinio tinklo elementais puikiai apibūdina geografinių objektų padėtį, nustatyto geografines koordinatas.

Mokymosi turinys 1-4/5-10 klasėje

Atsižvelgiant į mokinio patirtį, žinias ir gebėjimus, geografijos supratimo augimą, kiekvieno koncentro turinys nagrinėjamas lokaliaje, regiono ir globalioje geografinėje erdvėje.

1–4 klasėje	1–4 klasėje geografinis ugdymas įgyvendinamas per socialinio ir gamtamokslinio ugdymo sritis / turinį.
5 klasėje	Geografija yra integruota į Gamtos mokslo ir Istorijos dalykus.
6 klasėje	Mokiniai supažindinti su bendriausiais geografinio pažinimo bruožais, geografinė erdve, ją sudarančiomis sudedamosiomis dalimis, bendriausiomis geografijos sąvokomis ir terminais. Plėtojant numatytas ugdomosios veiklos sritis, daugiausia dėmesio skiriama artimai aplinkai (kaimo, miesto, apskrities, etninės srities, Lietuvos) nagrinėti, kartu parodomas globalus pasaulio vaizdas. Geografinis ugdymas organizuojamas ne tik aiškinant ir nagrinėjant įvairią vaizdinę ir informacinę medžiagą klasėje, bet ir stebint bei tyrinėjant savo aplinką.
7–8 klasėse	Toliau plėtojamos ugdomosios veiklos sritys. Temos nagrinėjamos lokaliu ir globaliu geografinės erdvės lygiu. Mokiniai supažindinami su pagrindiniais Žemės geografijos pažinimo etapais, bendriausiais mūsų planetos gamtos reiškiniais ir dėsningumais, žemynų, regionų ir šalių gamtos įvairove, ten gyvenančių žmonių gyvenamosios ir ūkinės veiklos ypatumais. Tuo norima parodyti gyvenamosios ir tolimųjų kraštų istorinės, gamtinės, socialinės, kultūrinės, ekonominės aplinkos įvairovę.
9–10 klasėse	Toliau plėtojamos ankstesniuose centruose nagrinėtos ugdomosios veiklos sritys. Tematika daugiausia siejama su regioniniu geografinės erdvės lygmeniu, kaip pavyzdį imant Lietuvos, Europos ir kitus pasaulio regionus. Geografinio pažinimo ir gamtinės geografijos srities turinį sudaro Lietuvos ir Europos temos, o visuomeninės geografijos – Lietuvos, Europos ir pasaulio temos. Geografijos mokymas(is) apima šiuolaikinio pasaulio procesus, gamtines, socialines, ekonomines, kultūrinės sąveikas ir savitarpio priešingumo ryšius.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

**Ačiū už dėmesį
Klausimai?**